

5.2.2015 14.24

Riku Huttunen: Riittääkö sähkö, toimivatko markkinat?

Sähkö on erikoinen hyödyke. Sitä pitää tuottaa joka hetki saman verran kuin sitä kuluu. Vaikka tänä talvena ei maanlaajuisia paukkupakkasia ole toistaiseksi koettu, on keskusteluun noussut sähkön riittävyys huippukulutuksen oloissa.

Maamme tuotantokapasiteetti kun ei kata läheskään arvioitua kulutushuippua (15 000 megawattia), ei edes suuren Olkiluoto 3 -yksikön valmistuttua. Kun tähän lisätään sähkön jatkuva nettotuonti, voi kysyä ovatko markkinat epäonnistuneet uuden kapasiteetin luomisessa.

Ensimmäinen huomio tähän on, ettei Suomea voi tarkastella umpiona. Olemme jo pitkään olleet osa hyvin toimivia pohjoismaisia sähkön tukkumarkkinoita, jotka laajenevat nyt Baltian ja Keski-Euroopan suuntaan. Kansainvälisen kaupan periaatteiden mukaisesti tuotanto keskittyy sinne, missä se on edullista. Suomalaiset kuluttajat ovat hyötynet merkittävästi muun muassa norjalaisesta vesisähköstä. Tuonti naapurimaista ei siis ole varsinainen ongelma niin kauan kuin yhteydet toimivat tehokkaasti. Tämä koskee niin huippukulutusta kuin koko sähkökaupan tasetta.

Toinen asia sitten on, että pidemmällä aikavälillä oman kilpailukykyisen tuotannon kehittäminen olisi tervetullutta niin kulutuksen kuin vaihtotaseenkin kannalta. Vaikka energia-alan investoinnit ovat pitkäjänteisiä, ei vallitseva alhaisen sähkön ja päästöoikeuden hinnan yhdistelmä kannusta investoimaan markkinaehtoisesti. Sikäli kuin se meitä lohduttaa, ongelma on yleinen kautta Euroopan: pulmaa pahentaa raskaasti tuettu, alhaisten muuttuvien kustannusten tuuli- ja aurinkovoima, joka syö kannattavuutta muilta sähköjärjestelmää palvelevilta tuotantoinvestoinneilta.

Mikä siis eteen, ettei sähkö lopu? Kauas katsoen tuotantokapasiteettia kehitetään parhaiten pitkäjänteisellä ja ennakoitavalla energia- ja ilmastopolitiikalla. Euroopan unionissa linjatut 2030-tavoitteet asettavat päästövähennykset etusijalle ja luovat hyvää pohjaa tulevaan, kunhan niitä ei varsinaisia säännöksiä laadittaessa vesitetä. Päästökauppa ja kohoava päästöjen hinta ovat markkinaehtoinen tapa ohjata tuotantoinvestointeja oikeaan suuntaan. Suomessa niin kuin muissakin EU-maissa tuki- ja verolinjausten tulee myös olla kestäviä.

Hiljan julkaistun Pöyryn selvityksen mukaan lähivuosien keskeiseksi haasteeksi nousee sähkön riittävyys tilanteessa, jossa järjestelmässä tapahtuu samaan aikaan kaksi merkittävää vikaantumista. Jos esimerkiksi joku tärkeistä ulkomaanyhteyksistä sekä suuri voimalaitos ovat viikkoja tai kuukausia yhtä aikaa pois käytöstä, on tehopulan riski ilmeinen. Tällaiseen n-2-tilanteeseen varautumisen tarpeen selvittäminen ja keinot ovat juuri nyt energiaosaston työlistan kärjessä.

Sähkö ei kuitenkaan ole loppumassa ja markkinatkin toimivat, kun toiminnan kannustimet ovat kunnossa. Olennaista on välttää epä johdonmukaista sääntelyä ja kilpailua vääristäviä tukia.

Riku Huttunen, energiaosaston osastopäällikkö, TEM